

Oslo katolske bispedømme og Trondheim Stift – Midt-Norge

Oslo, 30. august 2013

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

HØRING OM NOU 2013:1, DET LIVSSYNSÅPNE SAMFUNN

Oslo katolske bispedømme (OKB) som omfatter katolikker og katolsk aktivitet i Sør-Norge, dvs. de 13 sørligste fylkene, til og med Sogn og Fjordane, Oppland og Hedmark), og Trondheim Stift – Midt-Norge (TS-MN) som omfatter Møre og Romsdal og Trøndelagsfylkene takker for muligheten til å kommentere NOU 2013: 1.

Innledning:

NOU 2013: 1 – Stålsettrapporten – trekker opp noen grunnleggende prinsipper for tros- og livssynspolitikken; prinsippene 1-3 baserer seg på våre Menneskerettighetsforpliktelser; prinsippene 4-7 beskriver en aktiv støttende tros- og livssynspolitikk, og prinsipp 8 handler om at alle må akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis.

Prinsippene er langt på vei samsvarende med OKB og TS-MNs syn, selv om OKB/TS-MN og Stålsett-utvalget (heretter utvalget) på noen felter treffer ulike konsekvenser av prinsippene. Dette forsøkes utredet i det følgende.

Generelle kommentarer:

OKB og TS-MN er opptatt av at staten skal drive en aktiv religions- og livssynspolitikk som understøtter tros- og livssynssamfunnene. Det er svært viktig at staten overholder religionsfriheten ved ikke-innblanding i indre anliggender for trossamfunnet. OKB og TS-MN ønsker en ikke-diskriminering av de ulike tros- og livssynssamfunnene, men understreker at likebehandling må ta høyde for størrelse. OKB og TS-MN anerkjenner at Den norske kirke (Dnk) er i en særstilling historisk og størrelsesmessig, og understreker at OKB og TS-MN synes Dnk i nyere tid har fylt rollen på en god måte for alle rikets innbyggere og fellesskapet.

Religionsfriheten tar nettopp høyde for særstilling for én religion/konfesjon, og dette bekreftes i Den katolske kirkes dokument fra Det andre vatikankonsil (1962-1965):

Hvis spesielle omstendigheter i enkelte land medfører, at et bestemt religiøst samfunn i henhold til landets lover gis en særstilling, skal man samtidig anerkjenne og praktisere rett til religionsfrihet for enhver borger og alle øvrige religiøse samfunn.

Staten skal videre sørge for at likhet for loven, som er en betingelse for samfunnets vel, av religiøse grunner ikke krenkes åpent eller skjult, og religion må heller ikke gi årsak til diskriminering. (Dignitas humana, nr. 6 c og d)

Tittelen på rapporten: «Det livssynsåpne samfunn» er god idet den setter fokus på «åpen» og ikke «nøytral». Dette opplever OKB og TS-MN som en positiv vektlegging av det å inneha et livssyn, at man ønsker livssyn velkommen i samfunnet, og at samfunnet lever godt med en pluralisme på dette feltet. Vi savner dog begrepet «tro» i tittelen, og hadde ønsket at tittelen hadde inkludert den svært viktige delen av tros- og livssynssfæren. Tittelen: «Det tros- og livssynsåpne samfunn» hadde etter vårt syn vært både åpnere og mer korrekt i forhold til rapportens innhold og vårt tros- og livssynsmangfoldige samfunn.

Konkrete bemerkninger til rapporten:

Akersveien 5, N-0177 OSLO, tlf: 23219500, epost: okb@okb.no, www.katolsk.no

Oslo katolske bispedømme og Trondheim Stift – Midt-Norge

Kap. 10. En framtidig tros- og livssynspolitikk, ut over forutsetningene i kirkeforliket:

OKB og TS-MN mener Den norske kirke må bli et eget rettssubjekt med selvstyre og full frihet fra staten, slik andre tros- og livssynssamfunn er. Når det gjelder Opplysningsvesenets Fond – og her mener OKB og TS-MN at dets stemme bør bli hørt – bør dette tilfalle Den norske kirke.

Tillegg til del III. Kap. 10.3. Alternativer for framtiden:

Et flertall i utvalget mener det er grunn til å endre Grunnlovens verdigrunnlag som referer til «vor kristne og humanistiske arv» (§2 første ledd). OKB og TS-MN ønsker fortsatt å ha denne referansen, men ser at henvisningen til «vor/vår» med hell kan byttes ut med «den»; altså, «den kristne og humanistiske arv». Ved å bytte ut «vår» med «den» blir det også mer presist i forhold til at det er landets arv, og at det kan være noe annet enn min og din arv.

Kap. 11.2. Formålsparagrafen for skolen:

OKB og TS-MN støtter utvalgets mindretall og ønsker en fortsatt referanse til «kristen og humanistisk arv» basert på kristendommens historisk forankrede og dominerende plass i befolkningen.

Kap. 13 Plagg og symboler:

OKB og TS-MN ønsker å understreke at det er viktig at det generelt er tillat å bære religiøse plagg og symboler, både i det offentlige rom og i offentlige helseinstitusjoner. Dette er en sentral del av religionsfriheten. Unntaket fra retten til å bruke religiøse plagg og symboler kan kun gjøres utfra praktiske hensyn. Det er opp til den som benytter plaggene eller symbolene å definere hva de symboliserer.

Kap. 14. Livssynsåpne seremonirom:

OKB og TS-MN er ikke enig med utvalgets ønske om å etablere livssynsåpne seremonirom i større og mer landsdekkende omfang (14.9). Seremonirom tjener primært til seremonier som tradisjonelt og etter religionenes vesen har vært svært nær knyttet til disse, og religionene og konfesjonene har igjen utviklet sine sakrale rom for gudstjenester og andre seremonier. Små grupperinger som ikke kan eller vil anskaffe egne lokaliteter, må først og fremst selv finne løsninger i samarbeid med andre eller i bruk av andre lokaliteter som kan leies. Om noen tros- eller livssynssamfunn skulle se særskilte behov for livssynsnøytrale eller livssynsåpne rom, må det være deres ansvar å prioritere egne ressurser til å etablere slike. Det offentlige bør dog legge til rette for at slike etableringer kan finne sted der det er behov for det.

Kap. 15.7 Utdanningsinstitusjoner:

OKB og TS-MN er opptatt av at den offentlige skolen ikke bare et sted for planlagt undervisning. Elevenes religiøse liv kan også være en del av skolehverdagen, for eksempel ved behov for samlingsrom eller bønnerom/stillerom i friminuttene. Prinsippet om likebehandling/ikke diskriminering må her gjøres gjeldende.

Kap. 17.6.2 Bør tros- og livssynssamfunnene fortsatt ha vigselfmyndighet?:

OKB og TS-MN er enig i beskrivelsen om at norske myndigheter ikke kan gripe inn i trossamfunnenes syn på ekteskap og skilsmisse. Trossamfunnenes rett til å bestemme selv i slike spørsmål er en sentral del av tros- og livssynsfriheten. OKB og TS-MN er videre enig i utvalgsflertallet som går inn for at det innføres sivil ekteskapsinngåelse som generell ordning i Norge. På denne måten ivaretas den sivile og offentligrettslige handlingen som har bestemte rettsvirkninger av familierettslig og økonomisk karakter, og den religiøse siden som også knytter vesentlige religiøse og etiske forpliktelser til ekteskapet.

Kap. 18 gravferdsforvaltningen:

Oslo katolske bispedømme og Trondheim Stift – Midt-Norge

OKB og TS-MN mener at Den norske kirke i det store og hele står for en god gravferdsforvaltning lokalt. OKB og TS-MN ser ikke noe behov for eller vektige grunner til at kommunene skal overta ansvaret for gravplassforvaltningen, slik utvalget foreslår (18.11).

Kap. 19.4 Om skoletilbudet for barn – i privatskoler og i den offentlige skolen:

OKB og TS-MN er helt enig med utvalgsflertallet i at det ikke bare bør være adgang til å opprette livssynsbaserte privatskoler, men at disse fortsatt må få økonomisk støtte (19.4.1.7).

OKB og TS-MN er også enig i utvalgsflertallet som hevder at skolegudstjenester skal kunne finne sted, men at det må tilstrebes ikke-diskriminering og aktiv påmelding (9.4.2.3.).

Kap. 19.5.2. Omskjæring av guttebarn:

OKB og TS-MN ønsker å understreke Helse- og omsorgsdepartementets påpekning fra 2011 i forbindelse med "Forslag om lovendring av rituell omskjærelse av gutter" om at *"omskjæring ikke kan sies å representere et etisk problem i forhold til norsk kultur og tradisjon. Ut fra etiske vurdering bør derfor adgangen til å foreta rituell omskjæring av gutter opprettholdes av respekt for religiøse minoriteters kulturelle og religiøse tradisjoner."* OKB og TS-MN mener videre at det må vektlegges at disse ritualene er sterkt knyttet opp til et trossamfunns selvforståelse og identitet. Å forby jøder omskjæring av guttebarn vil i praksis være å forby jødene adgang til riket.

OKB og TS-MN ønsker også å påpeke at omskjæring av guttebarn ikke er i strid med menneskerettighetene, slik de er nedfelt i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, og peker særlig på følgende artikler: Artikkel 9, retten til religiøs frihet, samt artikkel 14, forbud mot diskriminering basert på religiøs tilhørighet. Her kan det også være på sin plass å fremheve at religionsfrihet ikke er en frihet fra religion – men friheten til å utøve den (OKBs svar på «Forslag om lovendring av rituell omskjærelse av gutter»).

Den katolske kirke/katolikkene praktiserer ikke omskjæring, men mener at omskjæring av guttebarn bør være tillatt og kan bekostes av det offentlige.

Kap. 20.3 Reservasjonsrett mht. abort:

Utvalget kommer inn på legers reservasjonsrett mht. henvisning til abort, og begrensninger i denne som er blitt hevdet fra myndighetenes side i senere tid. OKB og TS-MN støtter utvalgsmindretallet i at denne reservasjonsretten ikke må innskrenkes. Samvittighetsfrihet er en sentral menneskerett og utgjør på mange måter samfunnets moralske kompass. Hvis reservasjonsretten skulle avvikles, vil det medføre at leger og annet helsepersonell må handle mot sin overbevisning. Helsepersonell – og innbyggerne forøvrig – sin samvittighet og moralske integritet er et gode for samfunnet. Et flertallsstyre må ikke bli et flertallstyranni som presser mindretallet utilbørlig.

Kap. 20.6. Oppholdstillatelse for religiøse ledere og lærere:

OKB og TS-MN støtter utvalget i at det må vises større fleksibilitet i spørsmålet om kriterier for å gi oppholdstillatelse for personer fra andre land som kommer hit for å fungere som religiøse ledere eller lærere. De ulike religioner og konfesjoner kan ha utdanningssystemer som ikke umiddelbart lar seg samstille med vårt norske utdanningssystem. I tillegg ønsker OKB og TS-MN å bemerke at lønnskravet som stilles ikke samsvarer med Den katolske kirkens avlønning av sine prester. OKB og TS-MN er enig i utvalgets anbefaling om at lønn og underhold bør vurderes under ett.

Kap. 22 Om tros- og livssynssamfunnenes økonomi og offentlige finansieringsordninger, samt kap. 23, 24, 25:

OKB og TS-MN mener at nåværende tilskuddsordning i det alt vesentlige er god og rettferdig, og derfor bør føres videre. Den store utfordring er problemene knyttet til «dobbel-medlemskap». Tilskuddene bør fortsatt gis per medlem og ikke ut fra aktivitet eller «samfunnsnytte». OKB og TS-

Oslo katolske bispedømme og Trondheim Stift – Midt-Norge

MN ønsker å understreke at likebehandling og ikke-innblanding er gode prinsipper i denne sammenhengen.

Deler av utvalget går inn for at styringsstrukturen som skal forvalte statsstøtten bør kunne være åpen for både kvinner og menn. Dette kan bli problematisk idet noen trossamfunn ikke skiller mellom teologisk og økonomisk styringsstruktur. I OKB og TS-MN er det åpent for både kvinner og menn i finansutvalget som forvalter økonomien. Likevel vil OKB og TS-MN fraråde at det offentlige setter slike krav til tros- og livssynssamfunnene med begrunnelse i trosfriheten. Også likestillingsloven åpner for forskjellsbehandling mellom kjønnene i slike tilfeller.

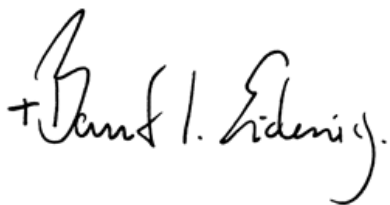
Når det gjelder økonomisk støtte til barne- og ungdomsorganisasjoner sier utvalgets flertall at det er rimelig å stille krav om at organisasjonene i sin styringsstruktur ikke forskjellsbehandler ut fra kjønn eller seksuell orientering. Dette fordi hensikten med støtte til barne- og ungdomsorganisasjoner er å styrke demokratisk medbestemmelse. OKB, TS-MN og Norges unge katolikker (Den katolske kirkens barne- og ungdomsorganisasjon) ønsker å understreke at det ikke finnes noe i vedtektene til barne- og ungdomsorganisasjonen som står i veien for dette, men at man likevel velger å fraråde en slik innblanding. Innstrammingen vil kunne ramme vilkårlig og urimelig. Argumentet om at barne- og ungdomsorganisasjoners hensikt er å trenes i demokratiet blir tvilsomt når man enkelt kan tenke seg en demokratisk prosess som leder fram til et resultat offentlige myndigheter ikke vil finne gunstig basert på sin ideologiske forankring.

Kap. 25.5.6. Særlig om norske statsborgere bosatt i utlandet og om utlendinger uten norsk fødselsnummer:

Den katolske kirke i Norge er langt på vei en innvandrerkirke. I OKB alene finnes det mennesker av 203 ulike nasjonaliteter. Svært mange av innvandrerne kommer fra Øst-Europa. OKB og TS-MN merker seg at rapporten trekker fram Den katolske kirkes viktige bidrag til personer som oppholder seg i Norge med D-nummer. Mens utvalget går imot at personer med D-nummer skal regnes som tilskuddsberettigende i Norge, er OKB og TS-MN uenig i det. Så lenge disse personene bor i Norge, betaler skatt til landet og benytter seg av kirkelige tjenester her, bør de regnes inn i grunnlaget for tilskudd.

Avslutning:

OKB og TS-MN takker utvalget for et grundig og omfattende arbeid. OKB og TS-MN ønsker fortsatt å være med i ordskiftet og arbeidet med å få en stadig bedre religionspolitikk for vårt flerreligiøse og tros- og livssynsmangfoldige samfunn.

+Bernt I. Eidsvig Can.Reg

Biskop, Oslo katolske bispedømme

Apostolisk administrator, Trondheim Stift – Midt-Norge